

Op 20 december 2024 leggen twee ex-partners een geschil voor aan de Rechtbank Midden-Nederland.¹ Het geschil betreft de zoon van de ex-partners, die het jaar erna de basisschoolleeftijd bereikt en bij beide ouders vrijwel evenveel tijd verblijft. Aangezien de zorg nagenoeg gelijk verdeeld is over de ouders hebben zij geen hoofdverblijf² bepaald bij één van hen.³ De ouders wonen ruim twee uur rijden van elkaar vandaan en er is een probleem ontstaan aangezien zij een basisschool dienen te kiezen voor hun zoon; ofwel bij moeder in omgeving Utrecht, ofwel bij vader in omgeving Zeeland. Beide ouders geven aan dat verhuizen voor hen geen optie is. De rechtbank moet dus de knoop doorhakken in welke omgeving de zoon naar school zal gaan, waarmee meteen de hoofdverblijfplaats bepaald zal worden.

Bij het afwegen van de inhoudelijke argumenten komt de rechtbank echter niet tot een beslissing, aangezien 'de woonsituatie en mogelijkheden om [minderjarige] doordeweeks op te vangen even bestendig zijn bij de vader als de moeder'.⁴ Daarmee komt volgens de rechtbank niet vast te staan dat de situatie bij één van de ouders beter is dan bij de ander, wat tevens door de op zitting aanwezige vertegenwoordiger van de Raad voor de Kinderbescherming wordt benadrukt.⁵ Op basis hiervan besluit de rechter, met instemming van beide ouders op zitting, het lot te laten

---

1 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365.

2 De hoofdverblijfplaats van een kind is de (juridische) aanduiding voor de plaats waar het kind feitelijk het meest verblijft (en waar hij of zij doorgaans is ingeschreven bij de gemeente). Zie voor meer informatie hierover: I.J. Pieters, 'Hoofdverblijf en co-ouderschap: samen sterker!', *EB* 2024/39, p. 103-109; B.L.A. Stet & L. Kostense, 'De rol van de hoofdverblijfplaats in verhuizingszaken: een analyse van de rechtspraak', *FJR* 2025/60, p. 333-339.

3 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365, r.o. 2.4.

4 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365, r.o. 3.11.

5 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365, r.o. 3.6.

bepalen door een muntje op te gooien.⁶ Hiermee is de uitkomst bepaald: de zoon zal in de woonplaats van de vader naar de basisschool gaan.

De moeder kan zich met deze beslissing niet verenigen en gaat in hoger beroep. In tweede aanleg geeft het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden moeder gelijk door te oordelen dat 'het nemen van een beslissing op basis van het opgooien van een muntje volstrekt onaanvaardbaar is'.⁷ Maar het Hof draait de beslissing niet terug, aangezien de zoon intussen al naar school gaat in Zeeland, daar gewend is en het daar goed heeft, waarmee het niet in zijn belang zou zijn om de beslissing terug te draaien.

De bovenstaande zaak illustreert de complexe rol van familierechters. Rechters nemen ingrijpende beslissingen in de context van scheidingen; over het gezag, het hoofdverblijf, contactregelingen en over scheidingsgerelateerde verhuizingen. In deze familiezaken bestaat soms niet één 'beste' oplossing en is het moeilijk, of zelfs onmogelijk, om een middenweg te vinden. Dit is bij uitstek het geval in zogenoemde verhuizingszaken, waarin ouders een geschil hebben over een voorgenomen verhuizing van een ouder met het kind, die in dit proefschrift centraal staan. In verhuizingszaken zijn immers slechts twee uitkomsten mogelijk: de verhuizing vindt plaats of de verhuizing vindt *niet* plaats.⁸

Het opgooien van een muntje mag dus niet, zo stelt het Hof Arnhem-Leeuwarden. Maar wat had de Rechtbank Midden-Nederland dan moeten doen? Hoe had de rechter dit 'Salomonsoordeel' kunnen vellen op korte termijn?⁹ De rechter in eerste aanleg heeft alle belangen afgewogen en kon hierin geen grond vinden om op basis van de inhoudelijke argumenten een keus te maken tussen beide ouders, wat werd bevestigd door de aanwezige gedragswetenschapper van de Raad voor de Kinderbescherming. Het opgooien van een muntje, waarbij kans de doorslag geeft, verzekert in ieder geval een onbevooroordeelde beslissing; waarbij eigen voorkeuren, gevoelens of indrukken van de rechter geen rol kunnen spelen.

De Amerikaanse familierechter Duggan zou het niet eens zijn met het oordeel van het Hof Arnhem-Leeuwarden. Gebaseerd op zijn ervaringen met verhuizingszaken zei hij over het rechterlijke oordeel in verhuizingszaken het volgende: *'My advice – use*

---

6 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365, r.o. 3.2. Door de Rb. Groningen is op 4 februari 2011 eenzelfde methode gehanteerd (ECLI:NL:RBGRO:2011:BQ0148). In deze zaak ging het om twee ex-geliefden die een conflict hadden over de verdeling van de honden. De rechtbank besloot dat 'deze goederen toebehoorden aan ieder der echtgenoten voor een gelijk deel' (r.o. 4.1). Omdat de rechter het bezwaarlijk vond om een keuze te moeten maken over de verdeling van de beide honden, gooide de rechter een muntje op om te bepalen welke hond naar welke echtgenoot zou gaan. Naar aanleiding van deze uitspraak klonk het 'Casino in de rechtszaal' in *Prg de Praktijkids* 2011/143, maar verder deed deze beslissing weinig stof opwaaien.

7 Hof Arnhem-Leeuwarden 15 april 2025, ECLI:NL:GHARL:2025:2285, r.o. 4.4.

8 E.G. de Jong & L.S. Timmermans, 'Wel of geen toestemming nodig in geval van een verhuizing na scheiding? Een analyse naar aanleiding van de beschikking van HR 15 oktober 2021 (ECLI:NL:HR:2021:1503)', *REP* 2022/113, p. 50.

9 Rb. Midden-Nederland 20 december 2024, ECLI:NL:RBMNE:2024:7365, *JPF* 2025/49, m.nt. K.A.M. van der Zon, p. 468.

*rock-paper-scissors. It's faster, cheaper, and just as accurate.*¹⁰ Daarbij stelde hij dat momenteel geen bewijs bestaat dat de beslissingen van rechters in verhuizingszaken beter zijn voor het kind dan een uitkomst die op toeval is gebaseerd.¹¹ Wat precies wordt verstaan onder het 'belang van het kind' in verhuizingszaken is namelijk vooralsnog onduidelijk; dit betreft een normatief en contextafhankelijk concept dat binnen de juridische discipline slechts beperkt kan worden geduid.

Om inzicht te verkrijgen in het belang van het kind in verhuizingszaken is een bredere en multidisciplinaire benadering vereist, waarbinnen (empirisch) onderzoek naar de ervaringen van kinderen essentieel is. Meer dan een decennium geleden werd hiertoe dan ook al opgeroepen in de Nederlandse context,¹² aangezien empirische inzichten de rechterlijke belangenafweging in verhuizingszaken zouden kunnen ondersteunen.¹³ Zoals psycholoog dr. Stahl, met betrekking tot de gevolgen van een scheidingsgerelateerde verhuizing voor kinderen, benadrukte: *'The key to finding the answers in this area is research. More is needed.'*¹⁴

1.2 HET BELANG VAN HET KIND IN VERHUIZINGEN

Als ouders na scheiding gezamenlijk het gezag uitoefenen, mag een van hen niet met het kind verhuizen zonder toestemming van de andere ouder of vervangende toestemming van de rechter.¹⁵ Daarbij geldt dat ouders met gezamenlijk gezag samen belangrijke beslissingen over hun kind nemen.¹⁶ Ook in het geval van eenhoofdig gezag kan niet vanzelfsprekend verhuisd worden.¹⁷ Als een ouder wil gaan verhuizen, is het dan ook mogelijk dat hierover tussen de ouders een conflict ontstaat. Een verhuizing kan immers ingrijpende veranderingen in de bestaande situatie teweegbrengen voor het kind, zoals een grote(re) afstand tot de andere ouder, familie of kennissen, een verplichte wisseling van school of sportclub, of het doorbreken van

---

10 W.D. Duggan, 'Rock-paper-scissors: playing the odds with the law of child relocation', *Family Court Review* 2007/45, p. 211.

11 W.D. Duggan, 'Rock-paper-scissors: playing the odds with the law of child relocation', *Family Court Review* 2007/45, p. 193.

12 W.M. Schrama, 'Verhuizen na scheiding: geen winnaars, veel verliezers', *FJR* 2010/10, p. 88; G.C.A.M. Ruitenberg, *De toepassing van het Haags Kinderontvoeringsverdrag in Nederland en het belang van het kind* (diss. Amsterdam VU), Amsterdam: Boom Juridische Uitgevers 2015, p. 209.

13 N. Taylor, M. Gollop & M. Henaghan, 'Relocation following parental separation: the welfare and best interests of children research report', *Centre for Research on Children and Families and Faculty of Law, University of Otago, Dunedin New Zealand* 2010; P. Parkinson, J. Cashmore & J. Single, 'The need for reality testing in relocation cases', *Family Law Quarterly* 2010/44, p. 1-34.

14 P. Stahl, 'Final thoughts and future direction', *Journal of Child Custody* 2006/3, p. 173.

15 Op de juridische context en achtergrond hieromtrent wordt in hoofdstuk 4, §4.2.1 (Nederlands juridisch kader verhuizingszaken), nader ingegaan.

16 De grondslag hiervoor is het ouderlijk gezag wat verwijst naar 'de plicht en het recht van de ouder om zijn of haar minderjarige kind te verzorgen en op te voeden' (1:247 lid 1 BW).

17 Dit blijkt uit een Hoge Raad uitspraak uit 2021, waarin is gesteld dat op basis van artikel 1:237 lid 3 en artikel 8 EVRM een grondslag kan bestaan voor een verbod tot verhuizing of gebod tot terugverhuizen (HR 15 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1513).

bepaalde vaste gewoontes en routines. Indien ouders een conflict over een verhuizing niet samen kunnen oplossen, hebben zij de mogelijkheid om deze kwestie voor te leggen aan de rechter.¹⁸

Verhuizingszaken worden internationaal en nationaal beschouwd als behorend tot de moeilijkste en meest controversiële zaken in het familierecht.¹⁹ Op internationaal niveau zijn in de academische literatuur met betrekking tot verhuizingszaken twee tegengestelde visies te onderscheiden.²⁰ Enerzijds wordt gesteld dat verhuizingen op zichzelf al schadelijk zijn voor kinderen, en dat dit effect versterkt zou worden als de verhuizing in een scheidingscontext plaatsvindt – waarbij de nadruk wordt gelegd op het belang van het behouden van contact met de ‘achterblijvende’ ouder.²¹ Anderzijds pleiten academici voor het toestaan van scheidingsgerelateerde verhuizingen, aangezien dit goed zou zijn voor de ouder met de wens om te verhuizen (meestal de hoofdverzorger), en daarmee ook voor het kind.²²

In dit debat spelen meerdere aannames een rol, waardoor het risico ontstaat dat beslissingen over verhuizingen bevooroordeeld worden benaderd en daarmee niet altijd in het belang van het kind uitvallen.²³ Hierbij lijkt bij beide zijden een neiging te bestaan om informatie zo te presenteren dat deze de eigen positie of gewenste uitkomst ondersteunt, waarbij twee tegengestelde groepen zijn te identificeren: ‘pro-verhuizing/pro-moeder’ en ‘tegen-verhuizing/pro-vader’.²⁴ In deze context heeft de kwestie een sterk gendergerelateerd karakter gekregen,²⁵ waarbij de belan-

18 Op grond van de geschillenregeling in artikel 1:253a BW in het geval van gezamenlijk gezag.

19 J. Cashmore & P. Parkinson, ‘Children’s wishes and feelings in relocation disputes’, *Child & Family Law Quarterly* 2016/28, p. 151-174; M. Gollop & N. Taylor, ‘New Zealand children and young people’s perspectives on relocation following parental separation’, *Law and Childhood Studies: Current Legal Issues* 2012/14, p. 219-242; P.M. Stahl, ‘Critical issues in relocation cases: a custody evaluator’s response to Parkinson and Cashmore (2015) and Thompson (2015)’, *Family Court Review* 2016/54, p. 632-641; L. Young, ‘Revisiting relocation disputes’, *International Survey of Family Law* 2016, p. 19-40.

20 N. Taylor, M. Gollop & M. Henaghan, ‘Relocation following parental separation: the welfare and best interests of children research report’, *Centre for Research on Children and Families and Faculty of Law, University of Otago, Dunedin New Zealand* 2010, p. 19-20.

21 R.A. Warshak, ‘Payoffs and pitfalls of listening to children’, *Family Relations* 2003/52, p. 373-384; J.B. Kelly & M.E. Lamb, ‘Make appropriate custody and access decisions for young children’, *Family and Conciliation Courts Review* 2000/38, p. 297-311; W.G. Austin, ‘Relocation, research, and forensic evaluation, part I: effects of residential mobility on children of divorce 1’, *Family Court Review* 2008/46, p. 137-150.

22 J.S. Wallerstein & T.J. Tanke, ‘To move or not to move: psychological and legal considerations in the relocation of children following divorce’, *Family Law Quarterly* 1996/30, p. 305-332; R.A. Warshak, ‘Social science and children’s best interest in relocation cases: Burgess revisited’, *Family Law Quarterly* 2000/34, p. 83-114; C.S. Bruch, ‘Sound research or wishful thinking in child custody cases – Lessons from relocation law’, *Family Law Quarterly* 2006/40, p. 281-314.

23 P.M. Stahl, ‘Avoiding bias in relocation cases’, *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices* 2006/3, p. 112.

24 P.M. Stahl, ‘Avoiding bias in relocation cases’, *Journal of Child Custody: Research, Issues, and Practices* 2006/3, p. 112-113.

25 Zie bijvoorbeeld: L.D. Elrod, ‘National and international momentum builds for more child focus in relocation disputes’, *Family Law Quarterly* 2010/44, p. 343.

gen van vaders en moeders tegenover elkaar lijken te staan.²⁶ Dit illustreert dat er wereldwijd weinig consensus bestaat over de wijze waarop rechters geschillen over verhuizing na scheiding dienen te beslechten,²⁷ hoewel het algemeen aanvaarde principe is dat het belang van het kind in deze beslissingen voorop dient te staan.²⁸

Met betrekking tot het belang van het kind wijst sociaalwetenschappelijke literatuur erop dat het meemaken van een scheiding in de jeugd nadelige gevolgen kan hebben,²⁹ hoewel de impact hiervan sterk uiteen lijkt te lopen tussen individuen.³⁰ Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen effecten op de korte termijn en op de langere termijn: gemiddeld drie jaar na de scheiding zijn de meeste problemen bij kinderen sterk afgenomen, al blijft een klein deel ook op de langere termijn problemen ervaren.³¹ Tegen deze achtergrond is het relevant te noemen dat een aanzienlijk aantal Nederlandse kinderen jaarlijks te maken krijgt met een ouderlijke scheiding. In Nederland werden in 2024 bijna 30.000 huwelijken en geregistreerd partnerschappen ontbonden,³² waarvan bekend is dat hierbij in ieder geval 23.500 minderjarige kinderen betrokken waren.³³ Hier komen de beëindigingen van informele relaties

-
- 26 Dit gendersgerelateerde onderscheid hangt samen met het feit dat in verhuizingszaken moeders meestal de ouder zijn die om toestemming voor de verhuizing verzoeken. Dit komt niet zozeer doordat moeders vaker willen verhuizen dan vaders, maar doordat het hoofdverblijf van het kind na een scheiding meestal bij de moeder wordt bepaald. De ouder bij wie het kind het hoofdverblijf heeft, is formeel degene die toestemming voor de verhuizing moet verkrijgen, waardoor verzoeken om vervangende toestemming voor verhuizing aanzienlijk vaker door moeders worden ingediend. Hierop wordt uitgebreider ingegaan in hoofdstuk 4.
- 27 W.G. Austin, 'Relocation, research, and forensic evaluation, part I: effects of residential mobility on children of divorce 1', *Family Court Review* 2008/46, p. 137-150; M. Henaghan, 'Relocation cases: the rhetoric and the reality of child's best interests – a view from the bottom of the world', *Child and Family Law Quarterly* 2011/23, p. 226-267.
- 28 Op grond van artikel 3 IVRK, wat in §4.2.2 in hoofdstuk 4 nader is uitgewerkt.
- 29 P.R. Amato, 'Research on divorce: continuing trends and new developments', *Journal of Marriage and Family* 2010/72, p. 650-666; R. van Dijk, I.E. van der Valk, M. Deković & S. Branje, 'A meta-analysis on interparental conflict, parenting and child adjustment in divorced families: examining mediation using meta-analytic structural equation models', *Clinical Psychology Review* 2020/79, p. 1-15; F. Auersperg, T. Vlasak, I. Ponocny & A. Barth, 'Long-term effects of parental divorce on mental health – A meta-analysis', *Journal of Psychiatric Research* 2019/119, p. 107-115.
- 30 P. Kleinschlömer & S. Krapf, 'Parental separation and children's well-being: does the quality of parent-child relationships moderate the effect?', *Journal of Social and Personal Relationships* 2023/40, p. 4197-4218; R.K. Raley & M.M. Sweeney, 'Divorce, repartnering, and stepfamilies: a decade in review', *Journal of Marriage and Family* 2020/82, p. 81-99; P.R. Amato, 'Estimating the effects of parental divorce and death with fixed effects models', *Journal of Marriage and Family* 2014/76, p. 370-386.
- 31 T. Weaver & T. Schofield, 'Mediation and moderation of divorce effects on children's behavior problems', *Journal of Family Psychology* 2015/29, p. 39-48; J.E. Lansford, 'Parental divorce and children's adjustment', *Perspectives on Psychological Science* 2009/4, p. 140-152.
- 32 Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Huwelen, partnerschap; sluiting en ontbinding per maand' (online, bijgewerkt op 29 juli 2025 en geraadpleegd op 7 augustus 2025): www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83519NED?dl=CC6D.
- 33 Centraal Bureau voor de Statistiek, 'Echtscheiding; leeftijdsverschil, kinderen, geboorteland, huwelijksduur' (online, bijgewerkt op 26 juni 2025 en geraadpleegd op 7 augustus 2025): <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/60060ned/table>.